

Düşünən adamlar üçün

Portret cizgiləri:
Sabir Rüstəmxanlı

Aydın SADIQ, siyasətşünas

Test üsuluna keçiddən əvvəl ali məktəblərə qəbul imtahanlarında abituriyentlərin biliyindən çox rüsvət və xüsusi tapşırıq əsas meyarlar idi. Hüquqşünaslıq fakültəsi, tibb institutunun bütün ixtisasları bu sırada əlahiddə yer tuturdu. Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun rüsvayçı şöhrəti isə həтта Azərbaycan kəndlilərinə yayılmışdı. Universitetin şərqşünaslıq və tarix fakültələri də az aşın duz deyildi. Buna görə də həmin ixtisasları, sözün hərfi mənasında, alanlardan fayda gözləmir, həmin adamların biliyinə etibar olunmurdu. Odur ki, işi məhkəməyə düşənlər yəhudü vəkillərə müraciət edir, az-çox imkanı olanlar xəstələnməmiş əzizlərini Moskva, Leninqrad klinikalarında müalicəyə aparır, idarə və vəzifəsiz rəhbərləri baş mühasib, baş iqtisadçı vəzifələrinə yenə də başqa millətlərdən olanları götürürdülər. Tarixçilərimizin şərqşünaslıqı ucbatından isə Azərbaycan-Ermənistan münasibətləri düzgün tədqiq edilmiş, Qarabağla və digər məsələlərlə bağlı sonadər öyrənilib açıqlanmamışdı. Bəlkə də yalnız şairlər, özü də onların bir qismi, xalqın təəssübünü çəkir, onun yüksəkliyini tərənnümü edir, adamlara milli ruh aşılayırdılar. Onların arasından isə tək-tük şəxs tapılar ki, öz əsərlərini siyasi tribundan deyilən yetərli sözə çevirməyə qadir idi.

Xalq yazıçısı Hüseyn Abbaszadə xatırlayır ki, 70-ci illərin axırlarında respublikanın yeni Konstitusiyaya layihəsinin müzakirə olunduğu mötəbər yığıncaqda gənc şair Sabir Rüstəmxanlı Azərbaycan dilinə dövlət dili statusu verilməsi təklifini irəli sürmüşdü. Bu vətənpərvərlik təşəbbüsü bir çoxları tərəfindən narazılıqla qarşılanmış, kimlərsə hətta yığıncağın protokolunu imzalamıqdan imtina etmişdilər. Yalnız Ermənistan və Gürcüstanda yerli konstitusiyalara milli dilin statusu haqqında müvafiq maddələr salındıqda şairin təklifi Azərbaycanca keçdi.

Ola bilər ki, bu hadisə 31 yaşlı istedadlı gənc şair Sabir Rüstəmxanlının gerçək siyasətdə ilk tutarlı sözü idi. Bir şey şübhəsizdir: Rüstəmxanlının keçdiyi həyat yolu siyasət ədəbi yaradıcılıqla, sonradan isə yaradıcılıq həm də siyasi fəaliyyətlə bilavasitə bağlı olub. Çünki imperiyanın itiqilincəli dövründə azadlıq mücahidli Cavad xanın tərənnümü təkcə şair istedadı deyil, həmçinin siyasətçi şücaəti, vətənpərvər hünəri tələb edirdi. Onun "Ömür kitabı" isə neçə-neçə vətən övladında milli ruh oyadı, neçə-neçə insan ömrünə mənə gətirdi. 1988-ci ildə bu ruhla xalqın qarşısına çıxan S.Rüstəmxanlı Azadlıq meydanına toplaşan yüz minlərlə azəri övladına həmin ruhu, müstəqilliyin yaxın olduğuna inamı aşıladı.

Sonrakı illərdə də başqaları dövlətə başçılıq etmək uğrunda mübarizə aparanda Sabir Rüstəmxanlı mübarizəsini xalqına, xalqın dövlətinə xidmət etməklə apardı.

Dövlətin bir başçısı olar və o da qarşıq hər bir vətəndaş Dövlətə, Vətəna xidmət etməlidir.

Məhz buna görə Sabir Rüstəmxanlı başçılığa iddianı kənara qoyub, bir neçə başçının yanında dövlət qulluğunda çalışıb. Çünki milli mənşəyindən, dini etiqadından, sosial mənsəbiyyətindən, eləcə də siyasi yönündən asılı olmayaraq bütün Azərbaycan vətəndaşlarının Vətənə naminə həmrəyliyi onun əqidəsidir. Bu əqidə ilə S.Rüstəmxanlı 1992-ci ildə Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasını yaratdı, indiyədək onun sədridir.

El məsəli var: "Doğru sözə zaval yoxdur". Bu kəlamı iş prinsipi kimi rəhbər tutan Sabir Rüstəmxanlı iqtidarda işlədiyi zaman bütün hakimiyyətlərin nöqsanlarına müxalifətdə durub. Həmişə də iki tərəfin - həm iqtidarın, həm müxalifətin təzyiqlərinə məruz qalıb.

Ədalətsizliklərdən biri odur ki, 1991 - 1995-ci illərdə mətbuat və informasiya naziri, 1990-cı ildən indiyədək parlament deputatı olduğu üçün fitnəkarlar onu iqtidarın adamı adlandırdılar. Guya ki, tarixin 5 illik kəsiklərində dövlət, xalqı idarə edən, onların taleyini müəyyənləmişdir, dostluq-düşmənlili dünyanın tək olduğu iqtidarı tanımayanlar... xalqın adamına çevrirlər! İş o yerə çatıb ki, milli azadlıq hərəkatının çarçısı, meydan tribunasının istedadlı nətiqi, öncüllü olmuş şəxs həmin hərə-

rəkətin, sonradan onun partiyalaşmış qanadlarının təşkil etdiyi qalmaqallı, həcət müxalifətin... girovuna çevrilib.

Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin yaradıcılarından və öncüllərindən olduğu halda, Sabir Rüstəmxanlı 1992-ci ilin prezident seçkilərində AXC sədri Əbülfəz Əliyevi (Elçibəyi) irəli buraxdı, onu dəstəklədi. 1993-cü ildə o, yenə prezident seçkilərinə qatılmadı, Ə.Əliyev isə bu zaman Kələki mühacirotinə üstünlük verdi.

1998-ci ilin prezident seçkiləri ərəfəsində müxalifətin vahid namizədi məsələsi qızğın mübahisələr doğurmuşdu. S.Rüstəmxanlı bir daha Ə.Əliyevin yolunda durmadı. Nəticədə isə Ə.Əliyev nə özü seçkilərə gətirdi, nə də hər hansı digər namizədin bütün müxalifət adından irəli buraxılmasına rəvac verdi.

Nəhayət, 2000-ci ilin parlament seçkilərində Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası Milli Məclisə deputat mandatları qazandıqda bir sıra partiya S.Rüstəmxanlıdan təkidlə tələb edirdi ki, VHP seçkilərin qanuniliyini tanımaması və mandatlarından imtina etsin. Maraqlıdır ki, həmin partiyaların arasında siyasi qalmaqallar ustası Etibar Məmmədovun başçılıq etdiyi Milli İstiqlal Partiyası da var idi. O partiya ki, 1995-ci ilin parlament seçkilərində uğur qazınmış və digər müxalifət partiyalarının haqqını əziz tutmadan düz beş il Milli Məclisin üç kürsüsünü qızdırmaqla məşğul olmuşdu. O zaman Müsavatın, VHP-nin və başqalarının partiya siyahısı üzrə parlamentə keçməməsi Məmmədovu zərrə qədər də narahət etməmişdi...

Elə 2003-cü ilin prezident seçkilərində Sabir Rüstəmxanlının namizədliyinin ilk dəfə irəli sürülməsi də bir çox müxalif "qardaş"ların anlaşılmaz(?) həyəcanına səbəb olub. Onlar S.Rüstəmxanlını dəfələrlə müxtəlif qəlib qurumlarına sövq edərək onu öz namizədliyindən kimsəyə xeyrinin imtina etməyə razı salmağa çalışmışlar. Sanki müxtəlif vaxtlarda prezident və parlament seçkilərini uduza-uduz gələn o kimsələr Sabir Rüstəmxanlıdan artıq şəxsiyyətlərdir.

Müxalifətin girovu olması S.Rüstəmxanlını 1997-ci ildə andanlanılması mümkün, haqq qazandırılması isə qeyri-mümkün addım atmağa məcbur edib. Həmin il şair və siyasi xadim Sabir Rüstəmxanlı Azərbaycan Respublikasının "Şöhrət" ordeni ilə təltif olunmuşdu. Təbii ki, xalq qarşısında xidmətlərinə görə. O da təbiidir ki, təltif haqqında Fərman dövlət başçısı imzalamışdı. Müxalifətin qarğuruhu S.Rüstəmxanlını "qeyri-legitim" prezidentin verdiyi ordendən imtinaya təhrik etdi. Halbuki, partiya sədrindən birisinin sırası elmi əməkdaş, digərinin yemək-içməyə zaçət yazan adı müəllim, başqasının elə zaçətləri öz kitabçasına qonaqlıq verməklə yazdırılan tələbə olduqları vaxt Sabir Rüstəmxanlı ədəbi yaradıcılığı, ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə Azərbaycan xalqına xidmət edirdi və indi həmin xalqın, dövlətin bu xidmətləri ordenlə qiymətləndirməsinə istənilən müxalifətdən də, hakimiyyətdən də, hakimiyyətdən də artıq layiq idi.

"Xalqın gözü tərəzidir". Bunu da müdrik atalar deyiblər. Ötən illərdə çox partiya sədrinin xaricdən maliyyə və mənəvi təminat aldıkları barədə danışılıb. Onların arasında Sabir Rüstəmxanlı olmayıb.

Rüstəmxanlı haqqında deyil, iki nəfər başqa partiya sədrinin 14 yaşlı qızı zorlayıb öldürdükləri iddia edilib.

Yerli firıldaqçı işbazlarla, "mafioz" qüvvələrlə əlaqəli olmasında ittiham edilən də S.Rüstəmxanlı deyildi.

Dövlətin pulunu mənimləyib xaricə qaçanlar arasında da Rüs-

təmxanlı yoxdur.

Rüstəmxanlı deyil, üzdeyənəq siyasi xadimlər Vətən torpaqlarını ermənilərə satdıqlarına, əzilənlərin harayına ixtiyarındakı hərbi qüvvələrə çatdırdıqlarına, qardaş qanının tökülməsinə göstəriş verdiklərinə görə laçınlarını, şuşalıların, ağdamlıların, xocalılıların, gəncəliyərin və digər vətən övladlarının lənətinə tuş gəliblər...

"Əlləri xalqın qanına batıb" ifadəsi də onun haqqında işlənilməyib.

Sabir Rüstəmxanlını birçə dəfə görün şəxs nəzərdən qaçıra bilməz ki, onun üzündə abırsızlıq nişanələri yoxdur. Onun üzə, xalq qarşısında olduğu müddətdə hər kəs anlayıb: S.Rüstəmxanlının mənəvi portreti nəinki siyasi xadim, adi insan üçün çox vacib olan cəhətlərlə zəngindir. O, nazəkətlidir, adamlarla mehribandır. Ürəyi rəhmildir. Söhbətçildir. Davranışında yekəxanahlıq yoxdur.

S.Rüstəmxanlı psixoloji tarazlığını qoruyur, hirsini cilovlaya bilər. Həyatda buraxdığı hər hansı səhvə görə üzücü əzab çəkir. Sifətdə sanki əzabkeşlik, qayğınkeşlik möhürü var.

Onun siyasi portreti də safdır. Sabir Rüstəmxanlı hakimiyyətlə heç vaxt vəzifə davası aparmayıb. VHP bəlgəçilik, tayfabazlıq prinsipləri üzərində qurulmayıb, ümummilliyə partiyadır və bununla da Azərbaycan gerçəkliyində müsbət hal kimi seçilir. Partiyası bir sıra digərlərdən fərqli olaraq parçalanmalara məruz qalmayıb. Özü diktatura meylli deyil, demokratdır. Etnik mənşəyindən, dini etiqadından, siyasi əqidəsindən asılı olmayaraq, ölənənin hər bir vətəndaşının təəssübünü çəkən adamdır.

Sabir Rüstəmxanlının intellektual portreti də diqqətdən yayınma bilməz. O, ziyahdır. İstedadlı şəxsdir. Obrazlı düşünmək qabiliyyətinə malikdir. Bilik və ruh mənbəyi olan bir sıra əsərin müəllifidir. Müxtəlif ciddi, qalmaqallı, mürəkkəb vəziyyətlərdə manevr etmək bacarığı var.

Prezidentliyə namizədlər arasında yeganə yaradıcı ziyahdır. Nə zamansa nə isə yaratmış hər kəs bunun nə olduğunu yaxşı anlayar.

Ədalətpərəstdir. Maarifçilik, türkçülük, milliyətçilik, azərbaycançılıq, vətənpərvərlik, dövlətçilik, mədəniyyət və s. məsələlərdə özünü inamlı hiss edir.

Sabir Rüstəmxanlı öz taleyindən razı ola bilər, tarixin dönüş anında xalqın müqəddəratını həllində səmərəli iştirak etmək, milləti narahət edən sualları cavablandırmaq, məzumlara dayaqlı durmaq, adamları ruhdan düşməyə qoymamaq, Vətən övladlarının dəyərətini artırmaq, onlara çətin məqamda ruh vermək - belə işlər yalnız güclü şəxsiyyətin və xəsbəxt insanın taleyinə yazılır. Bundan artıq nəyi arzulamaq olar?!

Sabir Rüstəmxanlı bundan artıqni heç istəmir də.

Hər vətəndaş prezident ola bilər. Həтта ən layiqlilər arasında da vətəndaşların da hamısı prezident olmur.

Prezident seçilən kəs isə vətəndaşlığında qalır.

Sürəvi vətəndaş öz xalqına bütövlükdə, prezident isə hər bir vətəndaşa ayrılıqda xidmət etməlidir. Bu işin məsuliyyətini dərk edənlər dərk etdiyini bəyan edənlərdən, layiqli prezidentliyə qadir olanlar qadir olduğunu car çəkənlərdən qat-qat azdır. Bu - ləyaqətli azlıqdır. İndi, cürbəcür azlıqları bəttə öcnəblər tərəfindən müdafiə olunduqları qəribə zəmanəmizdə xalq məhz bu azlıq - onu müdafiə edə biləcək azsaylı adamları, əsl şəxsiyyətlərin qədrini bilməlidir. Özüni ləyaqətli, layiqli həyat sürməsinə naminə.

Başqa bir məsələ də var ki, bundan az əhəmiyyət kəsb etmir.

Dövlət başçısı olmağa layiqlilərin heç də hamısının taleyinə prezidentlik yazılmayıb. Odur ki, prezident seçilən kəs ilk növbədə digər buna layiqlilərin - xalqın payına sanki səmədan düşmüş, ruhu yüksəltmək, qurub-yaratmaq toxumluğu olan şəxslərin qədrini bilməlidir. Çünki dövlət, xalqı kal kadrlarla deyil, məhz belə yetkin şəxsiyyətlərlə idarə edib ulyatmaq mümkündür. Xalqın layiqlilərin dəyərləndirə bilməyən isə sadəcə camaatı heç zaman qiymətləndirməz, qədrini bilməz.

Sabir Rüstəmxanlı məhz elə qabiliyyətli vətənsəvərlərlə iş quran prezident olmaq istəyir və özünü inandıracağı kimi, bunu bacarı-